

884(09)

Kaw

lit.

254074

SPIS TREŚCI

CZEŚĆ PIERWSZA ROMANTYCZNA POEZJA W KRAJU
1831—1863

I. WSTĘPNA CHARAKTERYSTYKA LITERATURY KRAJOWEJ 5

Pojęcie literatury krajowej. Ważność dat historycznych dla literatury polskiej. Literatura krajowa 1831—1863 jako epoka przejściowa między romantyzmem a pozytywizmem i realizmem — szczególnie wdzięczny teren dla historyka literatury. Stanowisko dotychczasowych historyków literatury wobec literatury krajowej. Dwie generacje i dwie grupy pisarzy krajowych — dwa style tej literatury: realistyczny i idealistyczno-romantyczny. Charakterystyka ogólna zawartości literatury krajowej. Jej tematyka. Charakterystyka ogólna formy. Oddziaływania romantyzmu emigracyjnego. Oddziaływania literatury obcej. Ideowe związki literatury krajowej z prądami filozoficznymi i społeczno-politycznymi Europy. Warunki lokalne jako czynnik współtworzący literaturę krajową.

II. RUCH KULTURALNY I LITERACKI W W. KS. POZNAŃSKIM 12

Badania naukowe. Edward Raczyński i Tytus Działyński. Rozwój czasopiśmiennictwa: „Marzanna”, „Przyjaciel Ludu”, „Tygodnik Literacki”, „Dziennik Domowy”, „Orędownik Naukowy”, „Rok”. Działalność oświatowo-kulturalna i naukowa K. Marcinkowskiego, Józefa Łukaszewicza, Karola Libelta, Jędrzeja Moraczewskiego. Wykłady powszechne. Przygaśnięcie ruchu umysłowego i kulturalnego w Poznańskim po r. 1848. Jego trwałe osiągnięcia. Rozwój literatury (szczególnie poezji). Julia Molińska Woykowska. Ryszard Berwiński. Charakterystyka Berwińskiego jako romantyka i romantycznego poety walki na tle jego biografii. Stosunek do niego krytyków współczesnych i historyków literatury. Dorobek literacki Berwińskiego. Rozwój ideowy poety. Charakterystyka ogólna poezji Berwińskiego. Bibliografia.

III. LITERATURA RZECZYPOSPOLITEJ KRAKOWSKIEJ 24

Działalność polityczna i poetycka Gustawa Ehrenberga, związki jego poezji z ideologią Stowarzyszenia Ludu Polskiego. Edmund Wasilewski. Wpływ wydarzeń politycznych na jego twórczość, oddziaływanie Ehrenberga. Trzy etapy rozwoju poety: od egotyzmu do postawy poety społecznionego. *Krakowiaki* i *Katedra na Wawelu*. Wasilewski jako satyryk. Rewolucyjne *Re-*

quiem i *Burze*. Franciszek Żygliński, poeta-malarz. Motywy jego poezji. Anna Libera, pierwsza poetka-robotnica. Aleksander Szukiewicz i wiersz *Rzeczywistość*. Ogólna charakterystyka poezji krakowskiej. Bibliografia.

IV. POECI I POEZJA W KRÓLESTWIE POLSKIM

34

Życie kulturalne i literackie Warszawy w okresie rządów Paskiewicza. Cyganeria warszawska. Niezwykłość zjawiska na gruncie polskim, tradycje grup literackich i cyganerii w Europie. Wyróżniki grupy: życie manifestacyjne, wspólnota gospodarcza, zainteresowania muzyczne, żargon cygański, zbieżności światopoglądowe etc. Antyurbanizm cyganów, wędrówki krajoznawcze. Skład zespołu. Różnorodność postaw wobec świata. Dzieła reprezentacyjne cyganerii. Roman Zmorski. Wiadomości biograficzne. Motywy twórczości. Liryka programowa Zmorskiego, jej dynamizm. Włodzimierz Wolski. Pierwociny twórczości. Problematyka społeczna i rewolucyjna jego twórczości. Dynamizm na przykładzie *Fantazji wieczornej*. Elementy dźwiękowo-muzyczne wierszy Wolskiego. Teofil Lenartowicz — przedstawiciel „szkoły mazowieckiej”. Ludowość w jego poezji, jej walory artystyczne. Próby epickie Lenartowicza. Gustaw Zieliński, autor *Kirgiza* i *Stepów*. Antoni Czajkowski. Karol Baliński — poeta-działacz. Wiadomości biograficzne, związek poezji z życiem czynnym poety. *Farys-wieszcz*. Jadwiga Łuszczewska (Deotyma): jej refleksyjno-retoryczne improwizacje oraz twórczość epicka. Narcyza Żmichowska (Gabryella), entuzjastka i emancypantka. *Szczęście poety* jako nowa *Oda do młodości*. Problematyka sztuki i artysty w wierszach Gabryelli. Bibliografia.

V. ROZWÓJ KULTURY POLSKIEJ NA KRESACH WSCHODNICH DAWNEJ RZECZYPOSPOLITEJ

57

Stosunki kulturalne na Litwie i Wołyniu oraz w Rosji. Periodyki, almanachy, pisma zbiorowe. Koteria petersburska (pentarchia) i jej oponenci: „Gwiazda” kijowska, „Leviathan”, „Pamiętnik Naukowo-Literacki”. Walka Tytusa Szczeniowskiego z Rzewuskim. Poeci „ziem zabranych”: Edward Żeligowski, autor fantazji dramatycznej *Jordan*. Aleksander Karol Groza, ostatni przedstawiciel „szkoły ukraińskiej”; wydawca „Rusalki”, poeta liryczny, powieściopisarz. Ludwik Kondratowicz (Władysław Syrokomla): wiadomości biograficzne, zarys dziejów twórczości, jej charakterystyka. Pierwociny literackie, gawędy szlacheckie (*Urodzony Jan Dęboróg*), próby dramatyczne, liryki (*Melodie z domu obłąkanych*), przekłady poetów polsko-łacińskich. Źródła popularności Syrokomli. Leonard Sowiński — ostatni romantyk. Zainteresowania społeczne i estetyczne. Przegląd twórczości: poemat *Satyra*, dramaty *Z życia i Na Ukrainie*. Bibliografia.

VI. GALICJA LITERACKA

76

Lwowska „kolonia literacka” (Ludwik Nabelak, August Bielowski, Józef i Leszek Borkowscy, Seweryn Goszczyński, Dominik Magnuszewski, Kazimierz Wł. Wójcicki, Lucjan Siemieński), jej zainteresowanie ludową literaturą słowiańską. Wspólne wydawnictwa literatów lwowskich: „Ziewonia”, *Prace literackie*, *Album na pogorzalców*. Cechy „Ziewończyków” jako romantycznej grupy literackiej. Dominik Magnuszewski — teoretyk dramatu. Historiozofia

Magnuszewskiego. Cechy jego stylu. Umiłowanie i pojmowanie przyrody (*Dramat w naturze*). Stanisław Jaszowski — zasługi literackie i wydawnicze. Propagator i wielbiciel Mickiewicza. Tomasz August Olizarowski, poematy *Zawerucha* i *Bruno*. Karolina Wojnarowska, autorka *Bluszczów*. „Dziennik Mód Paryskich” — charakter pisma, jego współpracownicy. Wincenty Pol — poeta przeszłości. *Pieśni Janusza* — *Pieśń o ziemi naszej* — gawędy. Kornel Ujejski — kontynuator poezji wieszczkiej Wielkiej Romantyki. Droga rozwoju twórczości. Motywy biblijne. Maska grecka w *Maratonie*. Związki poezji Ujejskiego z muzyką (*Tłumaczenia Chopina*). Wiktor Baworowski, Aleksander Morgenbesser, Mieczysław Pawlikowski. Mieczysław Romanowski: *Dziewczę z Sącza*, liryki, próby dramatyczne (*Popiel i Piast*). Karol Brzozowski i jego liryki. Bibliografia.

CZĘŚĆ DRUGA. POWIEŚĆ POLSKA W KRAJU W LATACH 1831—1863

I. POWIEŚĆ HISTORYCZNA, JEJ ROZWÓJ W POLSCE DO WYSTĄPIENIA RZEWUSKIEGO 91

Rodzaje powieści historycznych. Scottyści i antyscottyści. Niemcewicz, Hoffmanowa, Bernatowicz, Skarbek i in. Historyczna powieść dokumentalna Kraszewskiego. Historiozofia Dominika Magnuszewskiego. Bibliografia.

II. HENRYK RZEWUSKI I JEGO NAŚLADOWCY 96

Michał Grabowski o powieści historycznej. *Pamiętki Seweryna Soplicy* Rzewuskiego. Gawęda jako gatunek literacki. Recepcja *Pamiętek*. *Listopad* jako odpowiedź na „literaturę szaloną”. Cel powieści, jej problematyka i kompozycja. Inne powieści Rzewuskiego: *Zamek krakowski*, *Adam Smigielski*, *Rycerz Lizdejko*, *Zaporożec*. „Szkoła” Rzewuskiego: Aleksander Chodźko, Zygmunt Kaczkowski. Bibliografia.

III. POWIEŚĆ OBYCZAJOWA WSPÓŁCZESNOŚĆ ODTWARZAJĄCA: JÓZEF IGNACY KRASZEWSKI 100

Fryderyk Skarbek i Józef Ignacy Kraszewski. Programowy realizm Kraszewskiego: świat mieszczański i świat szlachecki w jego wczesnych utworach. *Latarnia czarnoksiężska* jako realistyczna powieść środowiskowa. Powieści ludowe Kraszewskiego: *Ulana*, *Budnik*, *Ostap Bondarczuk*, *Jaryna*, *Ładowa pieczara*. Krytyczny stosunek do arystokracji: *Komedianci* i *Dwa światy*. Jeszcze jedna powieść chłopska: *Historia kołka w płocie*. Powieści o artyście i świecie: *Poeta i świat*, *Pamiętniki Nieznajomego*, *Sfinks*, *Powieść bez tytułu*. Problem twórcy — sztuki — społeczeństwa u innych pisarzy okresu (Niewiarowski, Marrené-Morzowska, Kaczkowski, Korzeniowski, Żmichowska). Żywa realizacja romantycznego skłócenia między poetą a światem: cyganeria warszawska. Związki twórczości Kraszewskiego z jego publicystyką. Bibliografia.

IV. JÓZEF KORZENIOWSKI — TWÓRCA POWIEŚCI OBYCZAJOWO-SPOŁECZNYCH 117

Droga rozwoju twórczego Korzeniowskiego: od klasycznych tragedii poprzez współczesne komedie do realistycznych powieści. Drobne opowiadania. Pierwsza powieść — *Spekulant*, jej przyjęcie przez krytykę postępową. Związki *Spekulanta* i *Kollokacji* z pisarstwem Balzaca. *Kollokacja*: środowiska, główne postacie, paralelizm w kompozycji; starcie dydaktyzmu z realizmem. Spór o przyszłość powieści między Korzeniowskim a Kraszewskim. Warsztat powieściopisarSKI Korzeniowskiego: sposób charakteryzowania postaci, ich dobór, szczegółowy obraz środowisk społecznych, tendencje społeczne i dydaktyczne. Krytyka „wielkiego świata” (*Tadeusz Bezimienny* i in.). Środowisko artystów: *Wdowiec*, *Garbaty*, *Wędrowniki oryginala*. Środowisko rzemieślnicze w powieściach i komediach. Wzrost tendencji realistycznych w pisarstwie Korzeniowskiego: od opowiadań do *Krewnych*. Rozległe pole rzeczywistości społecznej odmalowane w *Krewnych*. Problematyka i kompozycja powieści. Bibliografia.

V. POWIEŚĆ PSYCHOLOGICZNA: LUDWIK SZTYRMER 130

Opowiadania i powieści Szyrmera z lat 1838—1844 jako wyraz zainteresowań psychologią. *Pantofel* jako studium charakterologiczne człowieka poniżanego. Skutki zachwiania równowagi pomiędzy uczuciem a rozumem: *Frenofagiusz* i *Frenolesty*. Tematyka fantastyczna w utworach z lat 1844—1846: *Czarne oczy*, *Kataleptyk*. Bibliografia.

VI. PROBLEMATYKA MIŁOŚCI I SZTUKI W POWIEŚCIACH NARCZYŻY ŻMICHOWSKIEJ 134

Dane biograficzne. Działalność społeczna i polityczna Żmichowskiej. Jej dorobek literacki. Różne oblicza miłości, zagadnienie artysty i twórczości artystycznej, postawy etycznej i społecznej kobiet w twórczości Gabryelli. Związki twórczości z ideologią kręgu entuzjastów i entuzjastek, z ruchem emancypacyjnym kobiet. Bibliografia.

VII. DWAJ POWIEŚCIOPISARZE GALICYJSCY: JÓZEF DZIERZKOWSKI I WALERY ŁOZIŃSKI 139

Wiadomości biograficzne o Dzierzkowskim. Jego poglądy na powieść i ich realizacja w *Salonie i ulicy*. Przegląd tematów i problemów powieści Dzierzkowskiego. Demokratyzm pisarza. Walery Łoziński i jego program pisarski. *Zaklęty dwór* i *Dwie noce*: tajemniczość, sensacyjność, komizm, realizm społeczno-obyczajowy. Bibliografia.

VIII. UWAGI KOŃCOWE 144

Przegląd twórców i kierunków rozwojowych powieści historycznej, obyczajowo-społecznej i psychologicznej. Bibliografia.

POSŁOWIE 148